

DIRETTUR G. MUSCAT-AZZOPARDI
89, Sda. St. Lucia, Valletta.

IL-MALTI

QARI LI TOHROĠ IL-GĦAQDA
TAL-KITTIEBA TAL-MALTI

IT-TIENI KTIEB
TA' L-1926

IL-VOKALI TAL-LSIEN MALTI

(Jaqbad mal-faċċ: 26 fil-Għadd ta' qabel)

Biex wieħed jara 'ahjar fuq liema sisien hi mibnija dit-taqsimi, inżid erba' kelmiet oħra fuq nisel il-vokali Maltin mill-vokali Għarbin. Nagħzel il-Għarbi mhux biss għax il-Malti jiġi minnu, imma wkoll għax, fost l-ilsna kollha xemjin, hu l-anqas li ttiefes fil-għamla.

Il-vokali ta' l-ilsna xemjin fil-bidu kienu tlieta biss *a, i, u*. Fil-Għarbi (tal-kotba) għadhom sal-lum kif kienu, iżda fl-ilsna l-oħra nisslu hafna vokali oħra.

Il-vokali *a* qasira jew iżzomm lehinha, hekk: Għ: *sājjad* = M: *sajjied* = Lh: *sajjad*; Għ: *qāddis* = M: *qaddis* = Kaldajk: *qaddix*; Għ: *qālb* = M: *qalb*; Għ: *lāhm* = M: *laham* = Lh: *lehem* u bis-suffissi *lahmi*, *lahmek* u hafna oħra; jew issir *e* (mistuħa) hekk: Għ: *kālb* = M: *kelb* = Lh: *keleb*; Għ: *xāms* = M: *xemx* = Lh: *xemex*; Għ: *ālf*: M: *elf* = Lh: *elef*; Għ: *kālima* = M: *kelma*; Għ: *kāllām* = M: *kellem* u oħrajn; jew tinbidel ma' *o* (mistuħa), hekk Għ: *bāqār* = M: *baqar* jew *ba°qa°r* = Lh: *ba°qa°r*; Għ: *bard* = M: *bard* jew *ba°rd* jew *bord* = Lh: *ba°ra°d* u oħra jew tinbidel f'*i*, hekk Għ: *nāsrani* = M: *nisrani*; Għ: *ājām* = M: *ijjiem*; Għ: *kāssar* = M: *kisser*; Għ: *jadrib* = M: *jidrob*. Hekk ukoll fil-Lhudi *jaqtul* = *jiqtol*, *qattal* = *qittel*, *sadq* = *sadqi* = *sidqi*.

Hekk ukoll il-vokali *a* twila jew iżzomm lehinha, jew tmil lejn l-*o*, jew issir *ē* = *ie*, hekk Għ: *qām* = M:

Hlas 1/6 fis-sena. Ktieb wieħed -/6

Kull xorta ta' kitba, hlas, jew hwejjeġ oħra li għandhom x'jaqsmu mal-MALTI, jinbagħtu lil F. S. Caruana, 19, Strada Reale—Valletta.

j r w q P * H j e w = L h : G

L.ILSIEN M A L T I

1 vokali / jew tibqa h h, jew (

u n r r , - t i U - M : G , M : G J 1

" M / / G : = M : b i n t , L h : (b a " t) L i d a ?

(«)= r ^ M : M ^ f : - %

G : G // < M : G . - r a h i b - W . r a h e b u o •

H-vokali « jew tibqa kif inhi, jew tinbidel f

f mag h.qa). hekk G : maqtul = M : w a ? f c / - u : q j

G : W = M ' a n u t ; G : f = M : = L h :

G : ? « & = M : f ^ = L h : G : j a q t u l ^ j ^

« L h : y ^ / f ; G : w « ^ = M : u o r a j n .

Kull mag idna issa fuq nisel il-vokali jwettaq dak li gliidna fuq it-taqsim tag hom u juri li dik it-taqsim mhix lierg a. Le en jing a **el minn** ie or, skond mj jing a **el nisl**. **Jekk in-nisel mhux** wie ed, anqas ma jista' jkun wie ed il-le en jew vokali li **ejja** minnu. G alhekk add ma jista' jmieri 1-g a **la ta' ew** < **u ta' ew** o li tinsab mhux **biss fil-malti, imma** sa-ansitra **hl-fran i u fit-taljan ukoll**.

Nieqfu hawn. Jekk issa a na g andna nibqg u niktbu 1-vokali b al 1-ilsna latini minng ajr ebda g a **h bejn** le en mag luq u le en miftu , jew inkella g andna nda lu g liem **odda biex nuru, kif imiss,** il-g a **b tal-vokali,** mhix a a li naqtag ha jien. Minn g alija "xt.eq b'qalbi kollha u nag mel ilti kollha biex **raa** mitmuma kitbet ilsienna; madankollu qalbi te bj

Jekk il-kitba sabi a u W J k b i r - m h i x m i l W a g a l c n i j a . k i f f i e t a o J ! L A N T . E M ' c a « u * N A : S u l V O r i g i n e d e l l a l i n y u a M a l t e u s ' » ^ s ' , ' a j a r k o b a r e f i M o g i c o " M a l t a 1 8 9 6 p . 2 0 x . - D a n h u w a w . e e d n n ; ; / _ a h . g a n n a f u q 1 - i l s i e n m a l t i . & ° v - x t f o l i i e t 1 . s a r u t u q . u s . s e n a ' t h a w n h u m a k b a . k t i e b t a s - S u r C a r u a n a 1 ' m i m u m a , b a l m a i • t l s i e n g a r b i u o r a j n .

* » n u l q u g a l g f o h > J \ x e j n a f i f a , t a l - v o k a •

2SiX^{w,e^} L kun

d k t a r m . l h g a n d u g l i e m . S a j d u a .

tarranin q a , n l i h u w a t a " n i s e l S b i . t a " s J

ne i x i f t . t , k o l l h a z a m m e w h m a h u w i e x g a r b i ; i d a m i n o a i

J " h u w a f e n .) U m . n p u m k u , m . n l a t i n i m h a l l a t b i l - g a r b i ,

min persjan (i) .

j e k k a n a n l a q q g u f t . t 1 . 1 1 - M a l t i n l i k i t b u f u q d i l a e a

m a l - B a r r a n i n , a n a n a r a w h d a w n h u m a i j e d q a w w i j a f i l - i l s n a

s e m i n u m s e m m . j a m i l l . h u m a 1 - k . t t i e b a t a g n a . G a l h e k k b a r r a

m i n n M a l t a , i l - k i t t e b a M a l t i n m a g h a n d h o m x d i k i l - q a w w a l i

g a n d u G e s e n i u s u 1 - l u m B r o c k e l m a n n ; u b i l l i d a w n i o m m u 1 .

1 - m a l t i h u w a g f i a r b i m h u x l i e f t a r a , f i r - R i v i s t i , i l - m a l t i m s e j j a

g a r b i u 1 - M a l t i n " A r a b o f q n i " (2) . B a r r a m i n n G e s e n i u s u B r o c k e l -

m a n n t a d d e t f u q i l - m a l t i , i k t a r m i n n k u l l a d d , S t u m m e l i k i f

j i n g a d i e M a l t a s a b i e x i k u n j i s t a ' j i t h a d d e t a j a r f u q 1 - i l s i e n

u 1 - w e j j e t a ' M a l t a ' u k u l l a d d j a f l i S t u m m e , f i l - k t i e b t i e g u

f u q 1 - i l s i e n m a l t i , m a m e r i e x l i l G e s e n i u s .

Xi jwie bu 1-Maltin g al dan ? Fuq Gesenius t addet is-Sur A. E. Caruana (3) u qal li 1-g aref Gesenius, lix-xog ol tieg u, wera lim ajafx bi - ejjed il-malti. Tabil aqq, il-maltima hux ilsien g ani fil-kotba qodma jew b'xi fdal qadim ta' kitba maltija: g alhekk mahix a a kbira li wie ed, b al Gesenius,

(1) Il-malti majistax ikun persjan. L-ewwelnett il-g aliex il-malti huwa semi u 1-persjan huwa Arjan, ji ifieri 1-malti u 1-persjan ma humiex ta msel wie ed, g alhekk majistg ux ji u minn xulxin. it-tiem il-g aliex 11-Persjani qatt ma akmu jew kellhom x'jaqsmu mag na, g alhekk 1-Uisien ag hom ma setax jin era' f'qalbna. It-tielet il-g aliex min qal h l-ruam huwa persjan tqarrak billi 1-kliem li ieb biexjuri lihuma bnall-mairima hum.ex kliem persjani imma g aral. lida lu fil-Persja mad-d.n tW-MUMun ned. G alhekk il-persjan u 1-malti g audhom mill-g arb. imma 1-malt. •persjan mag andhomx x'jaqsmu bejniethom.

, h (2 > . { ^ f i e r i m h u x l i h u m a i m m a l i j t m a d d t u g a r b i : b a l M t a » u o g s n (X a m i n] - " - K o p t i (E i z z j a n i) u n - n i e s l o l l h a t a ' ^ f ^ , r t 2 ' p h M ° g r o b i n i , T r i p o l i A i , M a r o k k i n i e t .) l i m a h u n u e x m m n S h a r b , I z d a j i t a d d t u g f t a r b i

Malteus' » ^ s ' , ' a j a r k o b a r e f i M o g i c o " M a l t a 1 8 9 6 p . 2 0 x . - D a n h u w a w . e e d n n ; ; / _ a h . g a n n a f u q 1 - i l s i e n m a l t i . & ° v - x t f o l i i e t 1 . s a r u t u q . u s . s e n a ' t h a w n h u m a k b a . k t i e b t a s - S u r C a r u a n a 1 ' m i m u m a , b a l m a i • t l s i e n g a r b i u o r a j n .